

הרב נתנאל אוירבך

מידע יישומי – תשרי-כסלו תשע"ז

א. הפרשת תרו"ם בירקוט

1. התמונות והמעשרות, כמו חלק גדול מן המצוות התלויות בארץ, מסודרים במחזור של שבע שנים שמתחילה בשנה השמיטה ומסתיימים בשנה השמיטה של אחריה.
2. שנת המעשר בירקוט נקבעת עפ"י שעת הליקיטה¹ ועפ"י התאריך א' תשרא². לפיכך בא' תשרי תשע"ז מתחילה השנה השנייה במחזור השנים בירקוט, ונוהג בה מעשר שני³.
3. מהירקות הנלקטים בשנה זו יש להפריש תרומה גדולה, מעשר ראשון ותרומות מעשר הנוהגים בשנים או⁴, וכן להפריש מעשר שני ולהחל את קדושתו על פרוטה.⁵

1. הפרשה משנה על חברתה

1. אף שסדר הפרשת תרו"ם בשנה זו זהה לזה של השנה שעברה, בהיותה אף היא שנת מעשר שני, אסור להפריש מפירות של שנה אחת על פירות של שנה אחרת.⁶
2. לפיכך, אדם הולוקט ירקות מהגינה בכ"ט אלול תשע"ו, ושוב לוקט בג' תשרי תשע"ז, אין יכול להפריש תרו"ם מירקות אלו על אלו, מחמת שאין מפרישים מפירות של שנה אחת על חברתה, אף שהן זהות בסדר ההפרשה, כאמור.
3. במיוחד יש להיזהר בבתי אריזה שמפרישים תרו"ם בסוף המيون והאריזה, שלא יפרישו מירקות שנלקטו משנה אחת על חברתה.

ב. ברכה על הגוף הראשוני

1. כшибודים גשמיים בפעם הראשונה, ונוצרות שלוליות שטיפות הגוף ניכרות בהן,⁷ יש לברך ללא שם ומלכות:⁸

מודים אנחנו לך, ה' אלהינו ואלקי אבותינו, על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו. ואילו פינו

1. ראש השנה, יג ע"ב; רמב"ם, הל' תרומות פ"ה ה"א; שם, הל' מע"ש, פ"א ה"ד.
2. ראש השנה פ"א מ"א; רמב"ם, הל' מע"ש פ"א ה"ב.
3. ראה: רש"י, דברים כו, יב ד"ה שנת המעשרה; רמב"ם, הל' מעשר שני פ"א ה"א; שם הל' מתנו"ע פ"ז ה"ג-ה"ד.
4. רמב"ם, הל' מתנות עניים פ"ז ה"ב-ה"ג.
5. רמב"ם, הל' מעשר שני פ"ב ה"ב; שו"ע, יו"ד סי' שלא סע' קלג.
6. רמב"ם, הל' תרומות פ"ה ה"א.
7. רש"י, תענית ו ע"ב ד"ה חתן; ריטב"א, תענית שם ד"ה רב האין; רמב"ם, הל' ברכות פ"י ה"ה.
8. ראה: משניב"ח, סי' רכ"א ס"ק א; ביאור הלכה, שם ד"ה אם היו בצעור; ברכת ה', ח"ד פ"ב סע' עט.

מלא שירה כים, ולשונו רינה מהמון גליו ושותותינו שבך מරחבי רקייע, עניינו מאירות כשם וכירח, וידינו פרושים כנשי שמיים, ורגלינו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך, ה' אלהינו, ולבך את שמק מלכנו, על אחת אלף, ולב רב בבות פעמים, הטובות נסימ וונפלאות שעשית עמננו עם אבותינו. מלפנים מצרים גאלתנו ה' אלהינו, מבית עבדים פדייתנו, ברעב זנתנו ובשבע כלכלתנו, מחרב הצלתנו מדבר מלתנתנו, ומחלים רעים ורבים דליתנו. עד הנה עזרנו רחמייך ולא עזבונו הסדים. על כן אברים שפיגת בננו, ורוח ונשמה שנפחת באפנו, ולשון אשר שמת בפיינו, הנה הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את שמק מלכנו תמיד, ברוך אתה ה', אל רב ההודאות.⁹

ג. סוכות

1. סכך מעץ שאין נקוב¹⁰

1. המעניין לסכך את סכךו בצמח מטפס הנמצא בעץ שאין נקוב, או בצמח הנמצא על גבי מרפקת,¹¹ אם הצמח שבעץ אין מסוגל לסכך באופן שהצל יהיה מרובה על החמה – ניתן לסכך בו ולהוסיף סכך נוסף.

2. אולם במקרה שככל הסכך בא מהעץ, ראוי להסיר חלק מן העלווה של הצמח שבעץ, באופן שתהיה חמתו מרובה ולסכך בסכך אחר. אם הדבר אינו אפשרי, יש להקל ולהחשיב את הסכך הנ"ל כסכך צשר.¹²

2. ערבה והדס מעץ שאין נקוב

1. נחלקו הפוסקים אם הדס וערבה הגדלים בעץ שאין נקוב נחسبים לגידולי הארץ¹³ או לא.¹⁴ לפיכך, אין לקחת ענפים אלו למצות ארבעת המינים בי"ט ראשון של סוכות, אך בשאר הימים ניתן להקל.¹⁵

ד. חנוכה

1. הדלקת נר חנוכה ע"י כהן בשמן של תרומה טמאה

1. תרומה גדולה ניתנת על ידי הבעלים (ישראל) לכהן, שנאמר: 'זה יהיה משפט הכהנים מאת העם... ראשית דגnek תרשך ויצחר'.¹⁶

9. תענית ו ע"ב; שו"ע, או"ח סי' רכא סע' ב.

10. ראה: הרב יואל פרידמן, סכך מצמח שגדל במרפקת, אמונה עתיק 49 (תשס"ב) עמ' 14–22.

11. ראה: רא"ש, גיטין פ"ב אות כב; חי" אדם, סי' קנב נשמת אדם ס"ק א שכטבו שעץ המונה בעלייה נחسب לעץ שאין נקוב. אולם, לדעת הגרש"ז אוירבך, ש"ת מנהת שלמה ח"א סי' מאות ב, עצץ המונה במרפקת ייחשב עצץ נקוב, ובמרפקת של קומה שנייה ואילך ייחשב מנוקך.

12. ש"ת מנהת שלמה, ח"א סי' מאות ד.

13. עורך השולחן, או"ח סי' תרומה סע' כא.

14. חי" אדם, סי' קנב נשמת אדם ס"ק א; קיצור שו"ע, סי' קלו סע' ב.

15. ראה: משך חכמה, שמות יג, י"ד מה מימים ימימה.

16. דברים יח, ג-ד.

2. כיום מטמאים את הטבל ומפרישים ממנו תרומה לכהן.¹⁷ תרומה זו טמאה ומצוותה בשרפה.¹⁸ לפיכך רשאי הכהן ליהנות בשעת השרפה, כגון להשתמש בשמן זה להדלקת נרות שבת.¹⁹
3. לעניין הדלקת נרות חנוכה, נחלקו הפוסקים אם יכול הכהן להשתמש בשמן זה²⁰ או לא.²¹ לפיכך לא ידלק הכהן בשמן זה נרות חנוכה, אלא אם כן אין לו שמן אחר.²²

2. הדלקת נר חנוכה בשמן של ערלה

1. אישור ערלה אינו רק איסור אכילה אלא גם איסור הנהה. לפיכך אין להשתמש בשמן המופק מזית ערלה לצורך הדלקת נרות, צביעה, קוסמטיקה וכל שימוש אחר.²³
2. באשר להדלקת נרות חנוכה בשמן ערלה, נחלקו הפוסקים אם ניתן להשתמש בשמן זה²⁴ או לא.²⁵ לפיכך לא ידלק בשמן זה אא"כ אין לו שמן אחר כלל.²⁶

3. הדלקת נר חנוכה בשמן שלא הופרשו ממנו תרו"ם

1. לכתחילה אין להדלק נר חנוכה משמן שלא הופרשו ממנו תרו"ם (טבל), אך אם הדליק ואח"כ התברר לו שלא הופרשו ממנו תרו"ם - יצא ידי חובה.²⁷

.17. כן היה מנהג ירושלים, ראה: ארץ חפץ, נתיב ד ס'ק לז; עיר הקודש והמקדש, ח"ג עמ' ע סע' ג.

.18. שבת כה ע"א.

.19. שבת כג ע"ב, כדעת רב חסדא; שדי חמד ח"ט, מערכת חנוכה אות ג.

.20. ראה: הגראצ"פ פראנק, מקראי קודש חנוכה ס' יט; הרב יואל פרידמן, התורה והארץ ח"ד עמ' 103 – .105.

.21. טעמים שונים נאמרו לאיסור, כגון 'אין עושים מצוות חבילות', ראה: שו"ת כתוב סופר, או"ח ס' כ; שו"ת פרי יצחק, ח"ב ס' כ; שם, ק"ו"א ס' כ; שם, ענף פרי ס' כ; שו"ת מענה אליהו, ס' מא. מהמת שהשמן מיועד רק לשרפפה הרי 'שכחותה מכתת שיעוריה', ראה: שו"ת שער אפרים, ס' לת; מראה הפנים, תרומות פ"א ה"ה. גורם לשמן שייאסר בהנאה, ראה: פני יהושע, שבת כא ע"א.

.22. ע"ר רמב"ם, הל' תרומות פ"א ה"ח.

.23. פסחים, כב ע"ב; רמב"ם, הל' מאכלות אסורות פ"י ה"ט; שם, פט"ז ה"כ-הכ"ב.

.24. מטעם שהדלקת נר חנוכה אינה נחשבת כהנאה, כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנת, ראה: יד אברהם, י"ד ס' פז סע' יא ד"ה ומה שהקשה; ערך השולחן, או"ח ס' טרעה סע' ה.

.25. משום 'שכחותה מכתת שיעוריה', ראה: שו"ת שער אפרים, ס' לת.

.26. פמ"ג, או"ח פתיחה כוללת פרק אאות כת, ח"ד אות ה; מחזיק ברכיה, או"ח ס' טרעה ס' יז; שו"ת רב פעילים, ח"ג או"ח ס' ט ד"ה מיהו בדיוני. ראה עוד: הרב אהוד אחיטוב, אמונה עתיך 68 (תשס"ז) עמ' 9–21.

.27. שו"ת באלה של תורה, ח"ד ס' נג.